

campanya:
MILLORAR LA
SALUT LABORAL

Allioli

EXTRA 158
Juny 2001

QUADERNS DE L'ENSENYAMENT DEL PAÍS VALENCIÀ

pel reconeixement

de les malalties

professionals

a l'ensenyament

Pel reconeixement de les malalties professionals a l'ensenyament

És necessari i urgent el reconeixement de les malalties professionals dels docents. L'estrés, la síndrome del professional cremat, els problemes de la veu i les malalties músculo-esquelètiques, són les principals patologies entre els treballadors i treballadores de l'ensenyament. L'STEPV-Iv i la Confederació de STEs han llançat amb aquest motiu la campanya *Millorar la*

salut laboral, que pretén incidir en l'opinió pública i aconseguir finalment el reconeixement de les malalties de l'ensenyament. Entre les accions previstes, la participació del professorat i els acords dels claustres hi juguen un paper central.

En ser diagnosticades moltes vegades com a malalties comunes, es confonen amb elles, amb la qual cosa desapareix el nexa d'unió amb el treball. Aquest encobriment, emparat per una legislació obsoleta, projecta una imatge sense cap risc per a la salut a l'ensenyament i el problema laboral apareix com un problema individual. Cal modificar també l'actual sistema d'informació i vigilància del dany laboral, en la línia de la Comisión Nacional de Seguridad y Salud en el Trabajo (CNSST). Aquesta percepció apareix superada en la Llei de Prevenció de Riscos Laborals, la qual contempla que "es consideren com a danys derivats del treball les malalties, patologies o lesions sofertes amb motiu o ocasió del treball" (cap. I, art. 4.3).

S'ha d'acabar amb aquesta situació: s'han de reconèixer aquestes malalties com a professionals i, fins a aconseguir-ho, s'ha d'exigir un diagnòstic com a accident de treball, l'única possibilitat de reconeixement del nexa malaltia-treball en aquests moments. Aconseguir

aquest diagnòstic suposaria:

a) La millora de les prestacions per als treballadors i treballadores: assistència i ple dret; gratuïtat dels medicaments i pròtesis; base reguladora més favorable en cas d'invalidesa i superior quan la lesió es produeix per falta de mesures de seguretat i higiene en el treball; tractaments especials de rehabilitació gratuïts. A més, quan hi haja reconeixement com a malaltia professional es tindrà dret a noves prestacions: possibilitat de període d'observació per a estudis i diagnòstic de fins a un any; obligació de practicar reconeixement mèdic previ a l'ingrés i periòdicament i, si es produeix el trasllat de lloc de treball a un altre exempt de risc, es conservarà el salari, si és inferior, del lloc antic.

b) La intervenció en matèria de prevenció: identificació, valoració i plans de Prevenció i creació de Serveis de Prevenció, en compliment de la Llei de Prevenció de Riscos Laborals.

c) La millora del sistema sanitari públic, ja que les activitats assistencials

i rehabilitadores han de ser cobertes per l'empresari i les entitats asseguradores.

d) Un pas decisiu per a l'extensió d'aqueix reconeixement a la resta dels treballadors no docents de l'ensenyament i del conjunt de la classe treballadora, que suporten individualment la mateixa situació.

La Confederació de STEs aposta fermament per aquesta reivindicació i demana a tots els Claustres el seu suport. La Confederació de STEs presentarà aquesta reivindicació, amb el suport de les actes, als ministres del Govern espanyol i a les consellersies de Sanitat, Treball i Educació de cada Comunitat Autònoma. Així mateix, concertarà entrevistes amb el Comité Nacional de Seguretat i Salut en el Treball a fi de donar a conèixer la iniciativa i estendre-la al conjunt de la classe treballadora.

Per a unificar el procés i incidir amb major força, cal que les Actes dels Claustres arriben al Sindicat abans del 15 de juny de 2001.

1. Les malalties professionals. Marc legislatiu actual.

La malaltia professional es defineix en l'article 116.1 de la Llei de la Seguretat Social (RDL 1/94, de 20 de juny,) com "la contreta a conseqüència del treball executat per compte alié en les activitats que s'especifiquen en el quadre que s'aprove per les disposicions d'aplicació i desenvolupament d'aquesta Llei, i que està provocada per l'acció dels elements o substàncies que en l'esmentat quadre s'indique per a cada malaltia professional". És a dir, la malaltia professional apareix com a efecte d'un agent molt concret, no manifestament extern, que sol actuar lentament i progressivament.

Únicament es consideren legalment malalties professionals les previstes en el mencionat quadre (annex del RD 1995/78, de 12 de maig), on s'hi fa referència a un doble llistat d'activitats i malalties. La resta de malalties laborals, totes aquelles originades pel treball però que no estan a la llista, no són malalties professionals. Únicament es pot aconseguir que siguin considerades com a accidents de treball, després d'un procés judicial llarg i difícil en el qual es demostre la relació directa entre treball i malaltia.

La llista espanyola en vigor és quasi una còpia de la de 1961, i una reproducció de la llista europea establida en les recomanacions de 1962 i 1966. Ni tan sols s'ha actualitzat algunes malalties reconegudes en la llista europea de 1990

2. Les malalties professionals a l'Estat espanyol

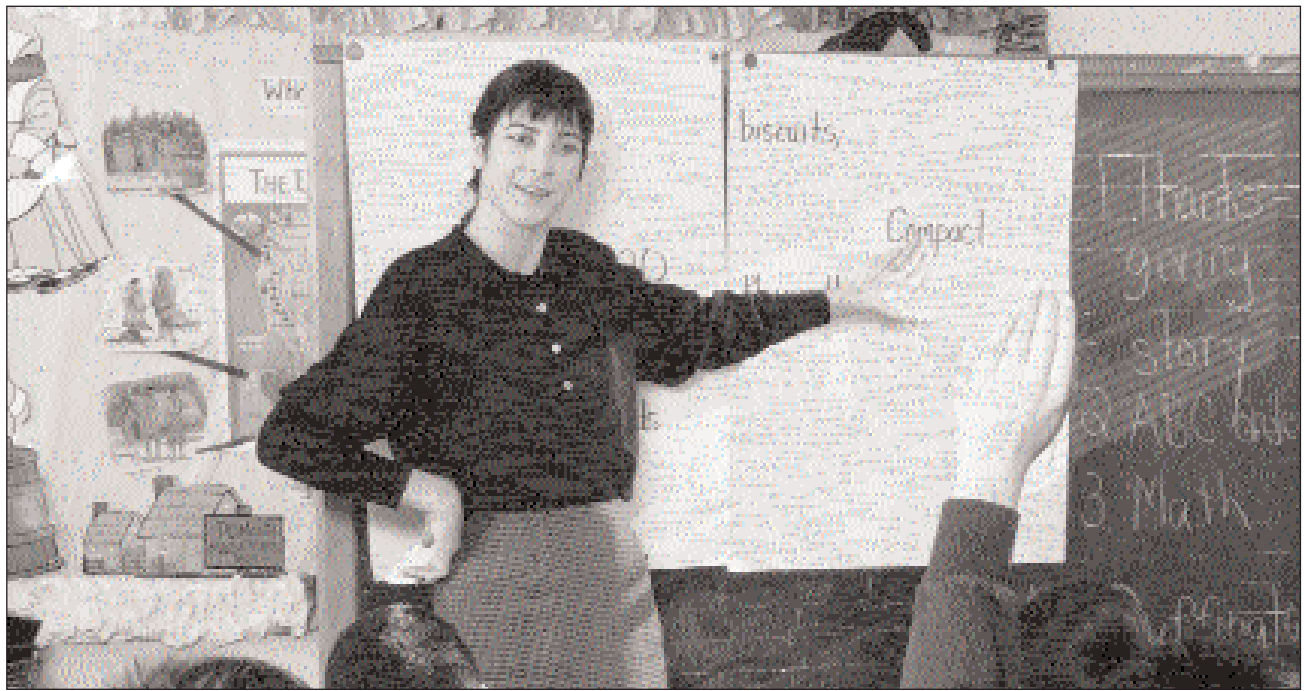
Mentre que l'Estat espanyol se situa al front d'Europa quant al nombre d'accidents de treball, la incidència de les malalties professionals és molt baixa. En 1977, amb una població assalariada de 10,3 milions de persones, s'hi van registrar més d'un milió d'accidents lleus amb baixa, més de 10.000 greus i més de 1000 mortals; no obstant, només s'hi van reconèixer 8.440 casos de malaltia professional, entre les quals destaca l'alça de les malalties músculo-esquelètiques, ja que la normativa vigent és totalment obsoleta i no reconeix el conjunt de malalties laborals.

3. Pel reconeixement de les malalties professionals a l'ensenyament

A diferència dels accidents de treball, més evidents, les malalties professionals apareixen confoses sovint entre les malalties comunes. El fet que al sistema de la Mutualitat de Funcionaris de l'Estat (MUFACE) i en la majoria de convenis i acords de l'àmbit de l'ensenyament s'hi contemple la percepció del cent per cent de les retribucions per a qualsevol baixa laboral, siga quina siga la seua causa, alguns encara consideren irrellevant el fet que una malaltia laboral causada pel treball siga qualificada com a malaltia professional. Això hi contribueix la falta de desenvolupament d'una cultura preventiva en la societat en general i en les autoritats laborals, sanitàries i polítiques. No obstant això, aquesta situació suposa un encobriment nefast, emparat per una legislació obsoleta, un encobriment que projecta una imatge sense riscos per a la salut dels treballadors i treballadores de diversos sectors laborals, entre ells el de l'ensenyament.

Però aquesta percepció dista molt de la realitat. Els estudis sobre la salut laboral dels docents reflecteixen causes específiques i índexs molt elevats en una sèrie de malalties. I encara que les dades que figuren a continuació es refereixen exclusivament al personal docent, sobretot del sector públic, hi ha constància que també afecten l'ensenyament privat i la resta del col·lectiu (personal d'administració i serveis, educació especial, neteja i cuina, educadors socials).

Cal advertir que els estudis actuals són parcials i una de les tasques fonamentals dels Comitès de Seguretat i Salut Laboral és la de posar en marxa els Serveis de Prevenció, de manera que es puguin investigar exhaustivament les malalties i es creen els mecanismes adequats per a coordinar les Inspeccions Mèdiques i posar en marxa els Plans de Prevenció dels llocs i centres escolars.

A) L'ESTRÉS I LA SÍNDROME DEL PROFESSIONAL CREMAT (BURN-OUT)

Aquesta va ser la primera causa de "pèrdua" de dies de treball en Biscaia (34.187) en el curs 1997/98 i el segon en Àraba (4.777) [1]. En 1997, per al conjunt de l'Estat espanyol, les baixes per problemes psicològics o psiquiàtrics van suposar un 2,6% del total, més un 1,4% de baixes "circumstancials", de tres dies com a màxim [2]. En el curs 1999-2000, aquestes baixes superen el 5% durant el primer trimestre i el 10% en el tercer [3].

En aquestes malalties influeixen múltiples causes, encara que bàsicament hi ha una desproporció entre les demandes de tota classe que el conjunt de la societat exigeix als docents i la falta de recursos materials, humans i personals per a afrontar-les de forma adequada, eficaç i gratificant. Els factors que incideixen més clarament són la intensificació notable de tasques i ritmes de treball, l'organització i planificació de les tasques professionals, l'empitjorament de les condicions laborals, la falta reconeixement social de la tasca docent i l'absència de responsabilitat col·lectiva.

Les mesures de prevenció consistirien, entre altres, en la dignificació de la funció de l'ensenyament, la delimitació de les seues responsabilitats, la formació del professorat sobre la aquesta problemàtica, la informació i formació obligatòria de les administracions i empreses en temes de protecció a la salut, el desenvolupament dels serveis de prevenció obligatoris, la participació dels treballadors i treballadores en la identificació de riscos i plans de prevenció, la transformació de les condicions laborals, una organització més flexible i autònoma del treball, la disminució de les ratios, la disminució dels horaris lectius, la dedicació de temps a noves tasques, la introducció d'anys o semestres sabàtics, etc.

B) MALALTIES MÚSCULO-ESQUELÈTIQUES.

Aquestes malalties van ser la primera causa de "pèrdua" de dies de treball (5.281) a Àraba durant el curs 1997/98 i el segon a Biscaia (31.487) [1]. En 1997, per al conjunt de l'Estat, les baixes per afeccions músculo-esquelètiques representaven el 7,3% del total, a les quals cal afegir un 3% de baixes "circumstancials" [2]. Aquestes baixes van arribar en 1999-2000 a més del 11% del conjunt [3]. Aquestes malalties incideixen molt sensiblement en col·lectius com els d'educació infantil, educació especial, professorat d'educació física i personal d'administració i serveis

Les causes d'aquestes malalties radiquen en l'absència d'un disseny ergonòmic dels llocs de treball, la qual cosa genera males postures; el fet d'estar moltes hores de peu i en tensió; la càrrega d'objectes i persones sense preparació ni mitjans adequats, així com l'existència de barreres arquitectòniques.

La prevenció, formació i rehabilitació dels dolors d'esquena, coll i extremitats exigeix un treball d'identificació dels riscos en cada lloc de treball per al disseny ergonòmic corresponent. Cal dotar els centres de recursos materials i humans que eviten la sobrecàrrega muscular i modificar les barreres arquitectòniques.

C) ELS PROBLEMES DE LA VEU

La presència de patologies orgàniques de veu entre el professorat triplica les de la població d'altres professions. Aquests problemes van ser la quarta causa de

"pèrdua" de dies de treball en Biscaia (13.360) en el curs 1997/98 [1]. En el conjunt de l'Estat Espanyol, les baixes per problemes otorrinolaringològics van constituir un 7,3% del total del conjunt de les baixes de 1997 [2] i en el curs 1999-2000 van suposar més del 8% del total [3]. Els problemes de la veu són una patologia orgànica que afecta un total de 60.000 docents de tot l'Estat. Les causes radiquen en el esforç continuat de la veu, l'absència d'equips de treball exigits pel RD 1215/1997, el soroll i d'altres condicions materials de les aules.

La prevenció i formació de la veu no està tampoc planificada des de les administracions públiques i les empreses, i falta per realitzar estudis de mesura de soroll en els centres actuals i futurs per a reubicar-los o protegir-los amb pantalles d'insonorització. També cal estudiar els dissenys i els materials utilitzats.

La posada en marxa del conjunt de mecanismes previstos en la Llei de Prevenció de Riscos Laborals ha de permetre la identificació, valoració i prevenció d'aquestes malalties laborals i, si procedeix, d'altres que presenten també alts índexs d'incidència, com les malalties infeccioses, les de les vies respiratòries, les cardiovasculars, etc.

4. Desenvolupament de la campanya

Les resistències al reconeixement de les malalties professionals del sector de l'ensenyament són enormes, però hi ha moltes persones i organitzacions disposades a donar suport a aquesta reivindicació. El repte del Sindicat és ser capaç, junt amb d'altres organitzacions i institucions, de vertebrar una resposta adequada. L'STEPV-Intersindical Valenciana ha posat en marxa la campanya *Millorar la Salut Laboral*, que es desenvoluparà d'acord amb el procés que tot seguit s'hi detalla.

4.1.- SENSIBILITZACIÓ I COMPROMÍS COL·LECTIU DEL PROFESSORAT

- Informació del tractament que la Salut Laboral rep en la nova Llei de Prevenció de Riscos Laborals i de les obligacions que contrauen tant les empreses com la pròpia Administració.
- Explicació dels motius de l'exclusió de les malalties laborals de l'ensenyament (i les de molts altres sectors) en les llistes vigents de malalties professionals.
- Demanda a tots els claustres de suport, mitjançant una Acta, a la reivindicació del reconeixement de les malalties professionals en el sector de l'ensenyament.

4.2. COMPROMÍS PERSONAL DEL PROFESSORAT I IMPLICACIÓ SOCIAL

- Recomanació al professorat per tal que exigisca que les malalties ocasionades pel treball no li siguin diagnosticades com a malalties comunes, sinó que s'hi plantege el nexa causal entre malaltia i treball. Encara que no s'hi reconeguen com a malalties professionals, l'actual marc normatiu permet que les malalties laborals no reconegudes siguin considerades com a accident de treball.

Cal saber, però, que la consideració d'accident de treball només sol aconseguir-se després d'un procés judicial llarg en el qual s'ha de demostrar el nexa causal directe entre malaltia i treball.

- Estimulació del reconeixement social de la tasca docent i la responsabilitat col·lectiva d'exigir un tractament digne de la salut laboral dels treballadors i treballadores de l'ensenyament. Partits polítics, autoritats sanitàries i laborals, administracions públiques, associacions de mares i pares d'alumnes, alumnat i mitjans de comunicació han d'implicar-se i posicionar-se en aquesta qüestió.

4.3. CANVIS I ADEQUACIONS EN LA NORMATIVA ACTUAL

Cal un reconeixement de les malalties professionals dels docents, mitjançant l'adequació de la normativa actual a la Llei de Prevenció de Riscos Laborals i la modificació de la Llei de la Seguretat Social i del RD 1995/78.

Si s'estima la proposta, el mecanisme a emprar passa a través del tràmit parlamentari. En cas contrari, caldrà procedir a l'elaboració d'una proposta d'Iniciativa Legislativa Popular segons contempla la Llei Orgànica 3/84, de 26 de març, amb la recollida de 500.000 firmes, a través d'una Comissió Promotora que integre el màxim nombre de voluntats i compromisos.

5. Un avanç extraordinari per a l'ensenyament i per al conjunt de la classe treballadora

L'èxit de la reivindicació que es proposa suposarà un canvi social ben rellevant:

5.1. MILLORA DE LES PRESTACIONS PER ALS TREBALLADORS I TREBALLADORES.

Quan s'aconsegueix un diagnòstic d'accident laboral i/o de malaltia professional, les prestacions que gaudeix la persona afectada són ben diferents de les prestacions quan el diagnòstic és de malaltia comuna.

- Assistència obligatòria per qualsevol metge.
- Es considera el treballador "de ple dret", encara que no s'haja donat d'alta.
- No hi ha "carència", és a dir, un període de cotització prèvia.
- Els medicaments i pròtesis són totalment gratuïts.
- Dret a indemnitzacions per lesions permanents no invalidants.
- La base reguladora és més favorable si de la malaltia contreta es deriva una invalidesa.
- Si el procés de curació de la malaltia exigeix tractaments especials, aquests corren a càrrec de la Mútua d'Accidents de Treball i Malalties Professionals o de MUFACE. En malalties comunes hi ha tractaments que no assumeix la Seguretat Social i que corren a càrrec de la persona malalta.

A més, el reconeixement de malaltia professional suposa:

- La possibilitat d'un període d'observació, amb una incapacitat temporal (IT) de sis mesos, prorrogable per altres sis, quan s'estime necessari per al seu estudi i diagnòstic, així com en cas de trasllat de lloc de treball.
- L'obligació de practicar un reconeixement mèdic previ a l'ingrés en els llocs de treball amb risc professional. El ritme de periodicitat dels reconeixements següents depèn del tipus de risc, encara que la norma general és que siguin semestralment.
- Si com a conseqüència de la malaltia contreta, del descobriment de símptomes de la malaltia encara sense repercussions sobre la capacitat de treball, o en cas de recuperació completa però amb possibilitat, probabilitat o certesa de progrés o recaiguda en la malaltia professional, s'ha d'arbitrar el trasllat de lloc de treball. El trasllat es produeix dins de la mateixa empresa a un altre lloc exempt de risc, conservant el salari del lloc anterior -cas que el nou siga inferior- i amb l'única excepció de les remuneracions lligades directa-

ment a la producció, que són exclusives del lloc de procedència.

5.2. ES POSSIBILITA INTERVINDRE EN PREVENCIÓ

En existir el nexa causal malaltia/tr treball s'hi poden identificar i avaluar els riscos laborals i, per tant, planificar les accions legislatives, inspectores i preventives. Amb això s'ompli de contingut la funció dels delegats/as i els Comitès de Seguretat i Salut Laboral i dels Serveis de Prevenció. En definitiva, es fa realitat l'aplicació de la Llei de Prevenció de Riscos Laborals.

5.3. ES MILLORA EL SISTEMA SANITARI PÚBLIC

El Sistema Sanitari Públic incrementarà els seus recursos i serveis, ja que disminueixen les activitats assistencials i rehabilitadores (reducció de la llista d'espera i millora de la qualitat assistencial), perquè les malalties laborals, com a contingències que sorgeixen al si d'una relació laboral, han de ser cobertes per l'empresa i conseqüentment per les entitats asseguradores del risc. Les implicacions econòmiques, com es veu, poden ser de grans dimensions.

5.4. S'AMPLIA EL RECONeixEMENT DE LES MALALTIES PROFESSIONALS AL CONJUNT DE LA CLASSE TREBALLADORA

A la Quarta Enquesta Nacional de Condicions de Treball, de l'Institut Nacional de Seguretat i Higiene en el Treball, s'assenyala amb claredat que el 2,5% dels treballadors afirma haver estat diagnosticat, o en tràmit de diagnòstic, d'una malaltia professional, però existeix un 13% que ha demanat atenció mèdica per un problema de salut derivat del treball. De nou, es fa palès l'encobriment de la malaltia professional.

En conseqüència, si l'obsolet i restrictiu marc normatiu actual es trenca amb la iniciativa plantejada per aquesta organització sindical, n'eixiria beneficiat el conjunt de treballadors i treballadores que pateixen una situació semblant a la dels docents.

Notes:

[1] *Lan Goses-una Iraskuntzan* (Salut Laboral a l'Ensenyament), STE-EILAS, Bizkaia, 1.998.

[2] *La salud laboral docente en la enseñanza pública*, FE de CC OO. Madrid, 2000.

[3] *Las enfermedades profesionales en el sector de la enseñanza (I)*, Confederació de STEs, Madrid, 2001. (En premsa).

ACTA DE CLAUSTRE

PEL RECONeixEMENT DE LES MALALTIES PROFESSIONALS DEL SECTOR DE L'ENSENYAMENT

Reunits en Claustre, el professorat del Centre de Treball

_____, amb domicili en _____, C.P. _____, de _____, en sessió del dia _____,

Acorda sol·licitar de les autoritats sanitàries i laborals el reconeixement de les malalties professionals dels/de les docents i, conseqüentment, exigir les modificacions normatives oportunes (Llei General de la Seguretat Social, Text Refós aprovat pel Reial Decret Legislatiu 1/1994 de 20 de juny, i Reial Decret 1995/78, de 12 de maig, pel qual s'aprova el Quadre de Malalties Professionals, així com el Reial Decret Legislatiu 4/2000, de 23 de juny, pel qual s'aprova el text refós de la Llei sobre seguretat social dels funcionaris civils de l'Estat), a fi d'adequar-les a la Llei de Prevenció de riscos laborals.

En _____, a _____ de _____ de 2001

Firmat:

_____

IMPORTANT: Enviar al Sindicat les Actes dels Claustres abans del 15 de juny de 2001.

Director: Vicent Esteve. Consell de Redacció: Joan Blanco, Jordi Boluda, Rafa Miralles.
Redactor: Josep Lluís González Messeguer.

Administració, Redacció, Publicitat: Juan de Mena, 14, baix. 46008 València.

Dipòsit legal V1454-1981. Franqueig concertat: 46/075

Tel. 96 391 91 47. Fax: 96 392 43 34. <http://intersindical.org/stepv>. Correu-e: alliolli.stepv@intersindical.org

